

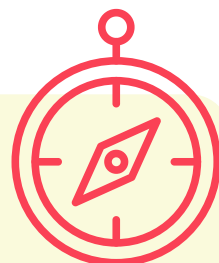
45
мин.

Критично мислене в ерата на ИИ 5.-7. клас

Ловци на фалшиви новини

Учениците ще могат да:

- разпознават основни признаци на фалшива или подвеждаща новина;
- проверяват информация чрез поне два надеждни източника;
- обясняват защо е важно да не споделят непроверена информация.

Учениците ще:

- работят в екип при анализ на кратки новинарски примери;
- аргументират мнение с конкретни доказателства;
- прилагат стратегия за проверка на информация в реална ситуация.

Ключови точки:

- Фалшивата или подвеждащата информация често разчита на силни гуми, усещане за спешност, насаждане на страх или обещания за „разкриване на тайни“.
- Надеждната информация ясно посочва своя източник, дата, автор или институция.
- Преди да споделим публикация, е важно да проверим кой я съобщава, има ли доказателства и къде още може да бъде потвърдена.
- Отговорното споделяне предпазва хората от паника, объркване и манипулация.

ПРОВОКИРАНЕ НА ИНТЕРЕСА

5 мин.

Учителят показва две кратки публикации, оформени като постове в социална мрежа.

Пример 1:

Учени откриха растение, което зарежда телефона ти, ако го сложиш до него.

Необходими материали:

- Презентация с 2 кратки „новини“ – една достоверна и една съмнителна;
- Стикери или цветни картончета в два цвята;
- Дъска/екран.

Пример 2:

Общината обяви промяна в разписанието на автобусите от следващия месец.

Учениците гласуват бързо:

- зелен картон – „Бих го споделил/а“;
- червен картон – „Първо бих проверил/а“.

Учителят:

„Представете си, че виждате тази публикация в група на класа или в социална мрежа. Какво ще направите – ще я споделите веднага, или първо ще проверите?“

След гласуването учителят задава въпроси:

- Какво ви накара да се усъмните?
- Кое изглежда убедително?
- Може ли нещо да изглежда истинско, но да подвежда?
- Какво може да се случи, ако споделим непроверена информация?

ВАЖНО ЗА УЧИТЕЛЯ

- Не търсете веднага правилен отговор. Целта е учениците да покажат първоначалната си реакция.
- Подберете примери, близки до ежедневието на учениците – училище, спорт, игри, социални мрежи, популярни личности.
- Насочете разговора към идеята, че първата реакция често е емоционална, а проверката изисква забавяне и мислене.

ВЪВЕДЕНИЕ НА НОВИЯ МАТЕРИАЛ

 8 мин.

Учителят представя кратка стратегия за проверка на информация.

Пет въпроса на ловеца

Необходими материали:

- Слайд „Пет въпроса на ловеца“;
- Химикалки/моливи.

- Кой го казва? – Има ли посочен автор, медия или институция?
- Кога е публикувано? – Има ли дата? Информацията актуална ли е?
- Как звучи? – Има ли силни думи, насаждане на страх, провокиране на гняв, търсене на сензация или призив за незабавно споделяне?

- Какво доказателство има? – Има ли факти, документи, цитати, линкове или официални данни?
- Къде още може да се провери? – Има ли друг надежден източник, който потвърждава информацията?

Учителят казва:

„Фалшивите и подвеждащите публикации често разчитат на бърза реакция. Искат да се уплашим, да се ядосаме или веднага да споделим. Днес ще тренираме обратното – ще спрем, ще прочетем внимателно и ще търсим следи.“

ВАЖНО ЗА УЧИТЕЛЯ

- Оставете петте въпроса видими през цялата работа по работния лист.
- Не превръщайте въвеждането в дълга лекция. Учениците ще разберат стратегията по-добре, когато я приложат върху конкретна публикация.
- Свържете всеки въпрос с пример: „Кой го казва?“ означава да търсим автор, медия, училище, министерство, община или друг разпознаваем източник.

АКТИВНО УЧЕНЕ

12 мин.

Разследване по следи

ВАЖНО ЗА УЧИТЕЛЯ

- Организирайте учениците в малки групи от 3-4 души и предварително уточнете ролите им, за да има участие на всяко дете. Подходящи роли са:
 - читател
 - откривател на съмнителни думи
 - проверител на източника
 - записващ.

Необходими материали:

- Работен лист „Ловци на фалшиви новини“ – Задача 1 и Задача 2;
- Слайд „Пет въпроса на ловеца“;
- Моливи или маркери за подчертаване.

- Насочвайте учениците да работят с доказателства от текста, а не само с лични впечатления. При нужда задавайте въпроси като: „Къде го виждаш в публикацията?“, „Кой е източникът?“, „Има ли гата?“, „Какво те кара да се усъмниш?“.
- Следете обсъждането да не се превърне в спор „истина или лъжа“, а в проверка по ясни критерии. Важно е учениците да разберат, че добрият „ловец на фалшиви новини“ не бърза със заключението, а търси следи, сравнява и проверява.

ИНСТРУКЦИИ КЪМ УЧЕНИЦИТЕ

Учителят насочва учениците към работния лист.

„Отворете работния лист на Задача 1. Прочетете публикацията в екипа си. Един ученик може да чете на глас, а останалите следят текста.“

Учениците прочитат публикацията от Задача 1:

ВНИМАНИЕ!

От утре всички училища в страната затварят за две седмици. Информацията е сигурна, но още не я съобщават официално. Споделете веднага, за да научат всички! След това учителят дава следващата инструкция.

Учителят:

„Сега преминете към Задача 2 – „Потърси следите“. Попълнете таблицата, като използвате петте въпроса на ловеца. Не бързайте да решавате дали публикацията е вярна или фалшива. Първо потърсете доказателства.“

Учениците попълват таблицата в Задача 2:

- Кой го казва?
- Има ли гата?
- Как звучи текстът?
- Има ли доказателства?
- Къде още може да се провери?

Учителят обикаля между групите и подпомага работата чрез насочващи въпроси.

Допълнителни насочващи въпроси

- Коя дума в публикацията ви кара да спрете и да помислите?
- Има ли посочена институция?
- Какво означава „още не я съобщават официално“?
- Как бихте проверили дали училищата наистина затварят?

- Кой източник би бил надежден в такава ситуация?

Очакван резултат

В края на дейността всяка група трябва да има попълнена таблица в Задача 2 и да е открила поне две следи, които правят публикацията съмнителна.

АКТИВНО УЧЕНЕ

 10 мин.

Редакционен съвет

ВАЖНО ЗА УЧИТЕЛЯ

- Поддържайте фокуса върху аргументацията. Всяка група трябва да посочи конкретни примери от публикацията, а не само да заяви мнение.
- При представянето насочвайте учениците да говорят кратко и ясно: „Нашата публикация е... защото...“. Това ще помогне на повече групи да се включат в рамките на времето.
- Ако има ученици, които се затрудняват да говорят пред класа, дайте им възможност да участват чрез подчертаване, записване или посочване на пример от текста, като говорителят представя общото решение.

Необходими материали:

- Работен лист „Ловци на фалшиви новини“ – Задача 3 и Задача 4;
- Попълнените отговори от Задача 2;
- Карти с роли (по желание).

ИНСТРУКЦИИ КЪМ УЧЕНИЦИТЕ

Учителят насочва учениците към следващата част от работния лист.

„Продължете със Задача 3 от работния лист. Обсъдете в екипа каква е публикацията: вероятно достоверна, съмнителна или подвеждаща. Изберете един отговор и го оградете.“

Учениците избират една от възможностите:

- вероятно достоверна;
- съмнителна;
- подвеждаща или фалшива.

След това записват две доказателства от публикацията, които подкрепят решението им.

Учителят:

„Не е достатъчно да кажете „съмнителна е“. Трябва да посочите защо. Изберете две доказателства от текста и ги запишете в работния лист.“

След попълване на Задача 3 учениците преминават към Задача 4.

Учителят:

„Сега сте редакционен съвет. Преминете към Задача 4. Трябва да решите какво ще направите с тази публикация – ще я публикувате, ще я проверите още, няма да я публикувате или ще предупредите другите да не я споделят, докато не бъде проверена.“

Групите довършват изречението:

Нашият екип реши да, защото

Представяне

Всяка група представя решението си с едно кратко изказване.

Реплика на учителя:

„Говорителят на групата ще представи решението ви с едно изречение и ще посочи една следа, която е била най-важна за вашия екип.“

Очакван резултат

Учениците трябва да покажат, че могат да:

- вземат решение въз основа на доказателства;
- посочат конкретни признаци на съмнителна публикация;
- предложат отговорно действие преди споделяне.

ЗАДАЧА ЗА ПРОВЕРКА ЦЕЛТА НА УРОКА

3 мин.

Провери, преди да споделиш

ВАЖНО ЗА УЧИТЕЛЯ

- Подчертайте, че задачата се изпълнява самостоятелно, защото показва доколко всеки ученик може да приложи стратегията „Провери, преди да споделиш“ без помощ от групата.

Необходими материали:

- Работен лист „Ловци на фалшиви новини“ – Задача 5;
- Химикалка/молив.

- Не оценявайте отговорите само като „верни“ или „грешни“. Обърнете внимание дали ученикът посочва конкретни особености на публикацията – липса на източник, тревожен тон, призив за незабавно споделяне, липса на дата или доказателства.
- При проверката съберете 2-3 различни ученически отговора и ги обсъдете кратко с класа. Така учениците ще видят, че проверката на информация включва няколко стъпки: съмнение, въпрос, търсене на надежден източник.

ИНСТРУКЦИИ КЪМ УЧЕНИЦИТЕ

Учителят насочва учениците към индивидуалната задача.

„Преминете към Задача 5 от работния лист. Тази задача изпълнявате самостоятелно. Прочетете публикацията и запишете две неща, които ви карат да се усъмните, два въпроса за проверка и едно място, където можете да потърсите надеждна информация.“

Учениците четат публикацията:

ШОК! Известен лекар разкри тайна напитка, която лекува всички вируси за една нощ. Аптеките крият истината. Сподели, преди да изтрият публикацията!

Учениците отговарят писмено на трите въпроса в Задача 5:

1. Подчертай или запиши две неща, които те карат да се усъмниш.
2. Запиши два въпроса, които ще си зададеш, преди да повярваш.
3. Къде можеш да провериш информацията?

Очаквани отговори

Учениците могат да посочат като съмнителни:

- „ШОК!“;
- „тайна напитка“;
- „лекува всички вируси за една нощ“;
- „аптеките крият истината“;
- „сподели, преди да изтрият публикацията“;
- липса на име на лекар;
- липса на медицински източник;
- липса на доказателства.

Възможни места за проверка:

- официален здравен сайт;
- сайт на Министерството на здравеопазването;

- лекар или медицински специалист;
- надеждна медия, която посочва източници;
- родител или учител.

ЗАТВАРЯНЕ НА ЧАСА

 3 мин.

Моето правило за споделяне

Необходими материали:

- Работен лист „Ловци на фалшиви новини“ – Кратка самооценка;
- Химикалка/молив.

ИНСТРУКЦИИ КЪМ УЧЕНИЦИТЕ

Учителят насочва учениците към последната част на работния лист.

„Попълнете кратката самооценка в края на работния лист. Отбележете как се справихте и довършете изречението: „Днес разбрах, че преди да споделя новина, трябва да...“.

Учениците отбелязват как се справят с уменията:

- Разпознавам съмнителни думи в публикация.
- Проверявам кой е източникът на информацията.
- Обяснявам защо една публикация не трябва да се споделя веднага.
- Предлагам надеждно място за проверка.

След това довършват изреченията:

- Днес разбрах, че преди да споделя новина, трябва да...
- Един въпрос, който ще си задавам по-често, е...

Учителят:

„Една непроверена публикация може да уплаши, обърка или подведе хора. Когато проверяваме, преди да споделим, помагаме на себе си и на другите да вземат по-добри решения.“

Домашна работа (по желание)

Учениците избират онлайн публикация, реклама или съобщение от чат. Не е нужно да споделят съдържанието, ако е лично или неподходящо. Могат да го опишат с 2–3 изречения и да отговорят:

- Кой съобщава информацията?
- Има ли дата и източник?
- Какво ме кара да вярвам или да се съмнявам?
- Къде мога да проверя?

Домашната работа служи за прилагане на наученото в нов контекст и не въвежда ново знание.

РАБОТЕН ЛИСТ - РАЗПОЗНАВАНЕ НА ФАЛШИВИ НОВИНИ И ПОДВЕЖДАЩА ИНФОРМАЦИЯ

ЛОВЦИ НА ФАЛШИВИ НОВИНИ

Име: _____ Дата: _____ Клас: _____

Клас: 5.-7. клас

Предмет: Час на класа / Компютърно моделиране и информационни технологии /
Гражданско образование

Задача 1. Прочетете публикацията в екип.

ВНИМАНИЕ!

От утре всички училища в страната затварят за две седмици.

Информацията е сигурна, но още не я съобщават официално. Сподели веднага,
за да научат всички!

Задача 2. Потърсете следите

*Напишете отговори. Не бързайте да казвате дали публикацията е вярна или
фалшива. Първо потърсете доказателства.*

Въпроси на ловца

Какво открихте в публикацията?

Кой го казва? Има ли автор, медия или институция?

Има ли дата? Разбираме ли кога е публикувана информацията?

Как звучи текстът? Има ли гumi, които създават страх, гняв или спешност?

Има ли доказателства – линк, документ, цитат, официално съобщение?

Къде още можем да проверим тази информация?

Задача 3. Решение на екипа

След като попълните таблицата, обсъдете в екипа и изберете едно решение.
Публикацията е... Оградете:

- а) вероятно достоверна
- б) съмнителна
- в) подвеждаща или фалшива

Обосновете решението си с две следи от публикацията.

Първа следа:

Втора следа:

Нашето решение е:

Задача 4. Редакционен съвет

Представете си, че сте редакционен екип. Трябва да решите какво да направите с публикацията.

Изберете и подчертайте едно действие:

- Ще я публикуваме.
- Ще я проверим още.
- Няма да я публикуваме.
- Ще предупредим другите да не я споделят, докато не бъде проверена.

Довършете изречението:

Нашият екип реши да....., защото

.....

Задача 5. Индивидуална проверка

Работи самостоятелно. Прочети публикацията:

ШОК! Известен лекар разкри тайна напитка, която лекува всички вируси за една нощ. Аптеките крият истината. Сподели, преди да изтрият публикацията!

Отговори:

Запиши две неща, които те карат да се усъмниш.

Първо съмнение:

.....

Второ съмнение:

.....

Запиши два въпроса, които ще си зададеш, преди да повярваш.

Първи въпрос:

.....

Втори въпрос:

.....

Къде можеш да провериш информацията?

.....

КАРТА ЗА САМООЦЕНКА

Отбележи един отговор във всеки ред.

Умение	Мога самостоятелно	Мога с малко помощ	Имам нужда от още упражнение
Разпознавам съмнителни гуми в публикация.			
Проверявам кой е източникът на информацията.			
Обяснявам защо една публикация не трябва да се споделя веднага.			
Предлагам надеждно място за проверка.			

Днес разбрах, че преди да споделя новина, трябва да:

Един въпрос, който ще си задавам по-често, е: